

УДК 372.881.111.22

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ІЗ ТЕКСТАМИ ПУБЛІЦИСТИЧНОГО СТИЛЮ НА ФАКУЛЬТЕТІ ІНОЗЕМНИХ МОВ ПЕДАГОГІЧНОГО ВНЗ

Тетяна ТОКАРЕВА (Кіровоград, Україна)

Стаття присвячена питанням підготовки майбутнього вчителя німецької мови з огляду на розвиток та удосконалення навичок роботи із текстами публіцистичного стилю.

Ключові слова: періодичні видання, стиль публіцистики і преси, соціокультурна компетенція, стаття.

The article is devoted to the issues of a future German teacher preparation in consideration of the development and improvement of working with publicistic texts.

Key words: periodicals, publicistic style, sociocultural competence, article.

Періодична преса традиційно є одним із основних засобів у системі масової інформації і пропаганди. Так, матеріали газет містять факти, їхню оцінку, характеристику процесів і тенденцій розвитку сучасної дійсності. Відповідно до своєї позиції газета виражає думку з найважливіших політичних і суспільних проблем, прагне на основі матеріалів, що друкуються, надавати читачеві повну інформаційну картину світу, сприяє оволодінню іноземною мовою, що є умовою інтеграції особистості в систему світової культури, взаєморозуміння людей і співробітництва між ними. Тому робота студентів з газетою на заняттях з іноземної мови допомагає не тільки зняттю бар'єра, що закриває доступ до світової інформаційної системи, але й формуванню особистості як активного члена суспільства. Крім того, друкована періодика дає можливість студентам оволодівати унікальним тематичним розмаїттям лексики, тому що газета виступає як носій сучасного варіанта мови; її можна розглядати як невичерпну в значеннєвому плані основу для комунікативної діяльності.

У психолого-педагогічній і методичній літературі досліджуються питання використання періодичної преси з метою обґрунтування виховної функції засобів масової комунікації, виявлення впливу засобів масової інформації на студентство (С.А.Абдоков), виховання у студентів та школярів інтересу до політичних знань (С.А.Кіперман), формування культури молоді (Г.А.Амнієв, А.О.Копаньова та ін.). Оpubліковано посібники й науково-методичні рекомендації (Н.В.Баранова, Д.В.Малявін, М.С.Латушкіна, Е.В.Розен) з питань форм і методів роботи з газетним матеріалом.

Цілі і завдання навчання читання обумовлюються загальними цілями і завданнями викладання іноземної мови на факультеті іноземних мов педагогічного ВНЗ. Це наступні цілі та завдання: 1) комунікативно-практичні; 2) виховні та загальноосвітні; 3) професійно-методичні. Читання є важливим видом рецептивної мовленнєвої діяльності, і оволодіння ним як повноцінним засобом комунікації на рівні філологічно освіченого носія мови є однією із головних комунікативно-практичних цілей навчання іноземної мови. Оволодіння читанням передбачає повне, глибоке і безперекладне розуміння оригінального іншомовного тексту всіх літературних стилів і жанрів – художнього (прозаїчного, поетичного, драматичного), публіцистичного, наукового.

Оригінальний текст, особливо художній і суспільно-політичний, є могутнім засобом впливу на читача. Саме через писемний текст студенти долучаються до літератури і культури народу, мову якого вони вивчають. Тому глибоке та повне розуміння іншомовного тексту у єдності з мовною формою є головною умовою досягнення не лише комунікативно-практичних, а й виховних та освітніх цілей читання [3:139-140].

Навчання читання має, крім того, і професійно-методичну мету. У процесі мовної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови стосовно читання ставляться наступні професійні завдання:

1. Навчання майбутнього учителя ефективних прийомів роботи з іноземною книгою та газетою як важливими джерелами самоосвіти, поповнення та поновлення знань іноземної мови.

2. Підготовка студента до успішного виконання навчаючої функції учителя іноземної мови - до роботи над різними видами тексту при навчанні учнів читання як мети та засобу навчання мови.

У професіограмі учителя іноземної мови сформульований ряд вимог у галузі читання, які діють протягом усього періоду навчання студента у ВНЗ. Відповідно до цих вимог учитель німецької мови повинен глибоко розуміти і знати прогресивну літературу на німецькій мові і вміти використовувати свої знання у процесі навчання учнів. З цією метою він повинен оволодіти вміннями: аналізувати засоби вираження та інтерпретувати зміст оригінальних художніх текстів (ідейний зміст і композицію твору, виразні засоби і художню майстерність автора та ін.) та використовувати ці знання і вміння при аналізі текстів із художньої літератури, які вивчаються у школі, з урахуванням можливостей шкільного викладання німецької мови; пояснити історичні, географічні, побутові та інші реалії, які зустрічаються в оригінальному німецькому тексті; формувати в учнів вміння самостійного читання, розвивати у них інтерес до читання літератури на німецькій мові з метою розширення загального кругозору і підвищення мотивації вивчення іноземної мови [9].

«Наступні професійні вміння студентів формуються на базі вміння читати: 1) вміння розуміти оригінальний художній, суспільно-публіцистичний і науковий тексти з різними комунікативними установками (ознайомлювальне, загальне, глибоке розуміння); 2) вміння розподіляти текст на смислові частини, виокремлювати у кожній із них основний зміст, формулювати «смислові віхи», виявляти загальну ідею тексту; 3) вміння виразно читати з метою точної передачі естетичної і змістової інформації; 4) вміння конспектувати і анутовати публіцистичні та наукові тексти, а також – вміння адаптувати відповідно до вимог середньої школи оригінальні німецькі тексти; 5) вміння адекватно перекладати оригінальні німецькі тексти на українську мову [3:141]».

У німецькій філологічній літературі, у багатьох статтях і посібниках, присвячених культурі писемного мовлення, часто зустрічається термін «газетна німецька мова» (Zeitungssdeutsch). Але це не означає, що існує якась особлива мова преси, з особливим, властивим тільки їй, словниковим складом і спеціальними зворотами. У мові і стилі преси спостерігаються деякі специфічні явища, пов'язані із своєрідністю журналістики. Автори газетних матеріалів – кореспонденти, журналісти, редактори – пишуть на теми сьогодення, їх робота завжди поспішна, а термін життя газетної замітки короткий, стилістична обробка часто є неможливою. Багато особливостей «газетної мови» допомагають нам розкрити деякі стилістичні тенденції, які існують у мові преси (н. п., граматико-стилістичні особливості газетних заголовків, велика кількість штампів, інтернаціоналізмів, складноскорочених слів і ін.) що, власне, і складає її своєрідність.

Мова преси не є чимось монолітним, вона значно варіюється від жанру до жанру. Порівняємо, наприклад, мову і стиль передової статті, кореспонденції чи фельетона і репортажу. Мова і стиль преси взагалі відрізняється як від стилю наукового викладу, так і від стилю офіційного мовлення. Вона більш образна і емоційна, менш педантична і значно простіша. Мова публіцистичних текстів близька також до побутового стилю мовлення, але, звичайно, не допускає вульгаризмів та діалектної лексики, якщо цього не вимагають особливі стилістичні задачі.

Будь-який газетний чи журнальний твір (стаття, репортаж, кореспонденція і ін.) являють собою завершений за змістом і формою цілісний текст. Саме у такому вигляді він і доходить до читачів, які, у свою чергу, сприймають його як єдине, цілісне повідомлення. Тексти преси мають певні специфічні особливості, які організують їх цілісність. У композиції текстів преси беруть участь у якості її компонентів а) заголовок (заголовки) і б) способи оформлення висловлювань третіх осіб [6].

Перш ніж перейти до питання про організацію роботи над матеріалами преси, розглянемо основні газетні жанри.

1. Передова стаття (der Leitartikel) – виключно важливий газетний жанр, у ній найбільш яскраво виражається політичне спрямування газети, її обличчя. Темі передових статей завжди трактують найбільш актуальні питання. Їх мова і стиль суттєво відрізняється від мови і стилю інших газетних жанрів. Хоча передові статті зазвичай ідуть без підпису, їх пишуть,

як правило, досвідчені журналісти, які вмiло використовують весь арсенал виразних засобiв публiцистики. Залишаючись офiцiйним, стиль передовиць одночасно образний i виразний [6:34].

2. Інформація (die Nachricht) – найлаконiчнiший жанр у газетi. Вона завжди повiдомляє один який-небудь факт, але робить це надзвичайно конкретно, називаючи документально точно всi iмена, дати, органiзацiї, мiсце подiї, цитуючи висловлювання певних осiб i iн. Інформацiя прагне до конкретностi i об'єктивностi зображення факту. Специфiкою є також максимална компресiя висловлювання, часто це одне-два речення, складенi у стереотипних стандартних виразах i насиченi зазвичай рiзного роду деталями факту, про який повiдомляється (iменами, датами i iн.) [6:29].

3. Кореспонденцiя (der Bericht) вiдрiзняється вiд iнформацiї тим, що вона не тiльки повiдомляє факти, а й докладно зупиняється на основних обставинах подiї, розглядаючи її поряд iз iншими подiями, якi вiдбувалися ранiше. Факти, якi повiдомляються у кореспонденцiї, аналізуються, узагальнюються та коментуються. Тематика кореспонденцiї надзвичайно рiзноманiтна, вона завжди актуальна, але не занадто широка. Розрiзняють кiлька видiв кореспонденцiї: Parlaments -und Versammlungsberichte, Sportberichte, Gerichtsberichte, Reiseberichte i iн. Кореспонденцiя може мiстити добiрку певних фактiв (Sachbericht), повiдомлення очевидця (Erlebnisbericht), розкривати рушiйнi причини подiй (Hintergrundbericht) [6:29-30].

4. Стаття (der Artikel). Тематика статтi може бути дуже рiзноманiтною, вона може висвітлювати проблеми науки, технiки, мистецтва i т. iн. [6:34].

5. Коментар (der Kommentar) – зазвичай набагато коротший, нiж стаття, i розмiщується на другiй або третiй полосi. Його тематика може бути рiзноманiтною, однак, в основному, це питання зовнiшньої чи внутрiшньої полiтики, економiки та iн. Стиль коментаря характеризується гострою полемiчностю. Мова цього газетного жанру близька до мови передової статтi, але має бiльшу емоцiйну насиченiсть та експресiю. Робота iз цим жанром буде ефективною, якщо студенти добре розумiють тонкоцi рiзних прийомiв полемiчного стилю на iноземнiй мовi [6:34].

6. Репортаж (die Reportage) описує iз документальною точнiстю подiї, зустрiчi автора з людьми, його враження про побачене. Репортаж поєднує точнiсть у зображеннi фактiв iз деякою лiтературною художнiстю. Репортажi можуть бути успішно використанi для рiзних видiв аудиторної i самостiйної роботи студентiв [6:32].

7. Фельетон (das Feuilleton). Фельетоном у пресi деяких європейських країн називають: 1) статтi у нижнiй частинi газетної полоси, пiд рисою; 2) особливу полосу, на якiй розмiщуються замітки з мистецтва, рецензiї на вистави та книги i т. iн.; 3) статтi на науковi, лiтературно-критичнi, мистецтвознавчi та iншi теми. Хороший газетний фельетон може бути використаний на заняттях для рiзних видiв роботи з розвитку навичок усного мовлення [6:35].

8. Інтерв'ю (das Interview) – своєрiдний звіт про бесiду журналіста iз полiтичним діячем, вченим, діячем культури i мистецтва i т. iн. Жанр iнтерв'ю цiкавий тим, що це часто дiалог. Інформацiя ведеться нiби на два голоси. Це дозволяє особливо ефективно використовувати його на заняттях з нiмецької мови [6:30].

9. Рецензiя (die Kritik). Критична стаття чи рецензiя – жанр, представлений майже в кожному номерi масової газети. Рецензiї на фiльми (Filmkritik), театральнi постановки (Theaterkritik), концерти (Musikkritik), виставки, книги (Buchbesprechungen) можуть бути використанi як додатковий матерiал для читання або перекладу при проходженнi вiдповiдної тематики [6:33].

У газетi домiнують жанри хронiкального типу (Nachrichten, Berichte), власне газетнi жанри у вузькому значеннi (journalistische Texte im engeren Sinn) i так званi напiвхудожнi жанри – великi за обсягом статтi, огляди i iн.

Такi газетнi жанри, як передовиця, стаття, коментар є надто великими за обсягом i складними у мовному вiдношеннi, теж саме можна сказати i про фельетон. Iншi жанри (власне газетнi – хронiка i кореспонденцiя i загально публiцистичнi – iнтерв'ю, репортаж, рецензiя) є ефективним матерiалом для опрацювання.

Основними критеріями, які визначають вибір того чи іншого газетно-журнального матеріалу для використання на заняттях з іноземної мови, треба визнати доступність їх мовного оформлення, повторюваність і стереотипність лексики і зворотів мовлення, «газетність» стилю і перспективність його вивчення для подальшого читання аналогічних матеріалів. Такими жанрами є, у першу чергу, малоформатні газетні повідомлення: хроніка і кореспонденції. Розуміння їх стилістики, розуміння їх синтаксису і лексичного наповнення може підказати викладачеві різні форми використання цих матеріалів.

Для роботи з німецькою газетою в аудиторії годиться не будь-який матеріал. Його вибір повинен визначатися, по-перше, змістом і, по-друге, мовною формою матеріалу. Повідомлення, в яких мова йдеться про суто місцеві події, чи спеціальні статті з техніки, економіки та інших питань, часто зовсім не підходять для цілей навчання німецької мови. Що стосується мовної форми, то критерієм у цьому випадку повинні бути знання студентів і конкретні завдання окремо взятого заняття. Оскільки робота з газетою чергується із звичайними заняттями за матеріалами підручника, то вони і будуються відповідно до того, який лексичний і граматичний матеріал відомий студентам і вимагає спеціальної ілюстрації, закріплення або розширення на базі нової, актуальної тематики. Таким чином, кожного разу виникають інші завдання залежно від цілей, які стоять перед викладачем і, звичайно, від підготовленості студентів.

Добираючи матеріал викладач повинен зважати на те, щоб нова лексика і фразеологія достатньо мірою повторювалася на заняттях. Для цього необхідно вибирати інформації і кореспонденції, керуючись їх тематикою. Газети часто розміщують різного роду огляди і добірки стосовно різних тем та питань. Це значною мірою полегшує викладачеві завдання при добірці однотипного матеріалу. Не можна недооцінювати значення добору однотипного у мовному відношенні матеріалу для занять з газетою, оскільки у цьому випадку можна максимально виключити «випадкову» лексику і забезпечити повторюваність визначених викладачем слів та виразів. Дібраний за тематичним принципом однотипний матеріал може бути ефективно використаний для індивідуальних домашніх занять. Хоча студенти і готують кожен «свій» матеріал, вони все ж залишаються у руслі, визначеному викладачем.

Загальне уявлення про різновиди суспільно-політичних текстів дають дві групи текстів, які виокремлюють у газетно-журнальній практиці: тексти інформаційного та тексти аналітичного типу. У текстах інформаційного типу домінуючим є повідомлення одного або кількох фактів чи подій, у текстах аналітичного типу – узагальнення ряду фактів і явищ, їх коментування, тлумачення їх суті і значення. Інформаційний характер носять такі жанри, як замітка (хронікальна чи поширена), звіт, інтерв'ю, огляд. Прикладом текстів аналітичного типу можуть слугувати різні види дипломатичних документів, виступи суспільних, політичних і державних діячів, а також такі газетно-журнальні жанри, як стаття та коментар.

Роботу з більш детального ознайомлення студентів з окремими видами суспільно-політичних текстів і навчання їх прийомам орієнтації у текстах можна проводити, опираючись на певні особливості структури цих текстів і викладу змісту. Комплекс основних змістових компонентів тексту включає: тему, головну думку, підтеми та «мікроідеї». Тема та головна думка є провідними змістовими компонентами тексту. Підтеми та «мікроідеї» (тези) відображають основні моменти у розкритті теми і аргументації основної думки. Процес навчання студентів розуміння публіцистичних текстів починається із ознайомлювального етапу: на основі аналізу конкретного тексту студентам пояснюється система орієнтирів, характерна для виду суспільно-політичного тексту, який вивчається. Другий етап роботи присвячується формуванню умінь по виявленню спочатку смислових, а потім структурних компонентів. Заключний етап розрахований на формування умінь по комплексному виокремленню структурно-смислових компонентів на базі цілого тексту. Основу навчання складають серії завдань, кількість та види яких визначаються особливостями структурно-смислової організації окремих видів суспільно-політичних текстів [5:167-168].

Основні форми аудиторної роботи з газетою. Форми усної роботи.

Працюючи з газетою в аудиторії можна поставити перед собою наступні цілі: розвиток навичок розуміння офіційного німецького мовлення на слух, розвиток навичок усного мовлення, розвиток навичок усного і письмового перекладу з німецької мови на українську.

Найбільш зручним газетним матеріалом для усної форми роботи є інформації та кореспонденції. Перевага цих жанрів перед всіма іншими полягає у їх лаконичності та оглядовості. Газетні матеріали як учбовий матеріал мають суттєвий недолік: коло тем, які в них висвітлюються, може бути доволі випадковим, вони містять багато слів, дуже конкретних за своїм значенням і невідомих студентам. Вибір матеріалу повинен здійснювати викладач. Наступні види вправ можна використовувати як у чистому виді, так і різноманітні їх модифікації [6].

Вправа 1. Викладач читає інформацію вголос, або студенти читають її самостійно, потім студентам пропонується відтворити прослухану чи прочитану інформацію.

Вправа 2. Викладач читає інформацію, потім викликає двох студентів – «перекладачів», один з яких перекладає інформацію на українську мову, а інший – перекладає сказане попереднім студентом на німецьку мову (обернений переклад).

Вправа 3. Викладач задає додому підготувати до переказу яку-небудь інформацію, на вибір студентів. На занятті студенти відтворюють її близько до тексту, після чого можна виконати названі вище види вправ.

Такі вправи добре активізують увагу аудиторії, залучаючи всіх студентів до роботи.

Вправа 4. Студент готує вдома відповідну кореспонденцію для усного переказу на занятті в аудиторії. Попередньо він виписує на дошці нові слова та вирази, які він має намір вживати у повідомленні. Після повідомлення за змістом кореспонденції цей же студент пропонує декілька запитань до аудиторії з метою контролю розуміння. Можна також запропонувати іншому студенту повторити сказане.

Вправа 5. Викладач пропонує студентам використовувати під час переказу газетної кореспонденції окремі слова і вирази, н.п.: *die Zeitung bringt ...; die Zeitung berichtet ...; in der Zeitung steht, dass ...; in der Zeitung heißt es, dass...;es handelt sich um ...;es stellt sich heraus, dass...*

Вправи на матеріалі газетних інформацій і кореспонденцій можуть супроводжуватися граматичними завданнями, наприклад:

Вправа 6. Викладач пропонує зачитати текст короткої інформації, побудованої на інверсії. Потім пропонує відтворити текст, змінивши порядок слів із оберненого на прямий (не користуючись текстом). Ця вправа може бути виконана і з іншим завданням: прямий порядок слів необхідно замінити на обернений.

Вправа 7. Викладач пропонує відтворити текст прослуханої або прочитаної інформації, змінивши граматичний час.

Вправа 8. Інформація, яку опрацьовують студенти, містить пряму мову. Пропонується відтворити інформацію, змінивши пряму мову на непряму.

Вправа 9. Те ж саме завдання із невеличким уточненням: непряма мова повинна бути безсполучниковою.

Вправа 10. Інформація, яка опрацьовується, містить безсполучникову непряму мову з кон'юнктивом. Пропонується змінити конструкцію непрямой мови, побудувавши речення із сполучниками та змінивши кон'юнктив на індикатив.

Для розвитку навичок усного мовлення і усного перекладу можуть бути використані газетні інтерв'ю. Це єдиний жанр, у якому стиль публіцистики і преси представлений у писемно-діалогічній формі мовлення. Інші ж газетні матеріали, з якими ми маємо справу (інформації, кореспонденції, статті), оформлені у писемно-монологічній формі мовлення, враховуючи думку академіка Л.В.Щерби про те, що монолог є значною мірою штучною формою, а справжнє буття мови виражається тільки у діалозі. Звичайно, газетне інтерв'ю суттєво відрізняється від «живого діалогу», але воно дозволяє виконати цілий ряд вправ діалогічного характеру.

Вправа 11. Викладач дає двом студентам по примірнику текста-інтерв'ю і розподіляє ролі: один із них читає вголос питання журналіста, інший – відповіді особи, яка дає інтерв'ю. Потім інші два студенти перекладають на українську мову відповідно питання і відповіді.

Вправа 12. Один із студентів отримує список питань для інтерв'ю (у певному порядку) на українській мові. Його завдання, не читаючи вголос українського тексту, задати питання на німецькій мові. Це питання на українську мову відразу ж перекладає «перекладач». Інший

студент отримує текст відповідей на німецькій мові і, перекладаючи їх, відповідає інтерв'юю українською мовою. Його слова теж перекладає «перекладач».

Ця вправа часто називається «двостороннім перекладом» і привертає увагу всієї аудиторії, вона відтворює реально можливу ситуацію бесіди українця та іноземця при допомозі перекладача. До роботи можна залучити чотирьох студентів одночасно.

Вправа 13. Викладач призначає додатково до чотирьох студентів, які беруть участь у двосторонньому перекладі, ще двох, завдання яких – повторювати за учасниками діалогу всі репліки на німецькій мові у формі непрямой мови.

Тренування вживання непрямой мови проводиться за типом *Er sagt (meint, behauptet), dass...* Багаторазова побудова підрядних речень із присудком в кінці речення веде до кращого закріплення цього явища, до автоматизації навички. Особливе місце в усних формах роботи займає робота з фабульними газетними жанрами: газетним репортажем та іноді фельетоном.

Газетний репортаж зазвичай написаний досить жваво: він ведеться від особи очевидця, і в ньому, як правило, багато жанрових замальовок, діалогів та ін. Все це у сполученні із цікавим пізнавальним змістом робить репортаж придатним для багатьох видів усної роботи в аудиторії, наприклад:

Вправа 14. Викладач читає текст репортажу вголос по абзацах чи інших логічних відрізках. В залежності від підготовки студентів та від складності прослуханого (або прочитаного) тексту, студенти можуть: а) відповісти на питання викладача за текстом; б) задати питання стосовно змісту уривка; в) коротко передати зміст уривка; г) передати зміст уривка максимально близько до тексту – цей вид вправи, як показує досвід, дуже ефективний для розвитку мовної (слухової) пам'яті. Студент відтворює правильні лексичні та граматичні конструкції, що при достатньо частому повторенні цього виду роботи розвиває відчуття мови і веде до закріплення вже відомих і запам'ятовування багатьох нових конструкцій.

Цими вправами, звичайно ж, не обмежуються види роботи з фабульними жанрами. Репортажі та фельетони можуть бути використані не тільки як матеріал для переказу, а й для всіх видів обговорення змісту.

Форми письмової роботи

Газетні статті слугують, як правило, хорошим матеріалом для оволодіння мистецтвом письмового перекладу публіцистики. Найбільш ефективним матеріалом у цій сфері є передові та політичні статті, а також політичні коментарі. Працюючи над перекладом статті викладач повинен кожного разу фіксувати увагу студентів на певній перекладацькій трудності, наприклад, на перекладі політичної термінології, на перекладі без еквівалентної лексики, на перекладі стійких словосполучень і т. ін. Необхідно не тільки навчити студентів розуміти іншомовний текст і грамотно перекладати його на українську мову, а й правильно оформляти переклади, відтворювати не лише зміст, а й форму оригіналу.

Студенти повинні бути підготовлені до письмових перекладів газетних матеріалів. Вони повинні знати синтаксис складних речень, правила побудови розгорнутих прислівникових та інфінітивних зворотів. На газетному матеріалі можна підготувати студентів і до іншого виду практичних умінь, пов'язаних із оволодінням іноземною мовою – до реферування, тобто до скороченого узагальнення змісту якої-небудь статті чи кількох статей.

Отже, робота над матеріалами преси потребує кропіткої підготовки як з боку викладача, так і з боку студентів. Виконання різних видів вправ розвиває уміння читання, перекладу, усного мовлення із суспільно-політичної тематики. Звичайно, при використанні на заняттях з практики усного та писемного мовлення електронних ресурсів також можна застосовувати відповідні види вправ із можливою їх модифікацією відповідно до тематики та завдань заняття.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Вдовіна Т.О. Модель навчання майбутніх учителів іноземної мови читання художніх текстів в аспекті міжкультурного спілкування // Іноземні мови. – 2004. – №4. – С. 34-35.
2. Ляховицький М.В. Методика преподавания иностранных языков: Учеб. пособие для филол. фак. вузов. – М.: Высш. школа, 1981. – 159 с.

3. Методика преподавания немецкого языка в педагогическом вузе: Из опыта работы/А.И.Домашнев, К.Г.Вазбуцкая, Н.Н.Зыкова и др. – М.: Просвещение, 1983. – 224 с.
4. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції: Курс лекцій:[навч.-метод. посібник для студ. мовних спец. осв.-кваліф. рівня «магістр»]/Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін./ за ред. С.Ю.Ніколаєвої – К.: Ленвіт, 2011. – 344 с.
5. Обучение иностранному языку как специальности (для ин-тов и фак. иностр. яз.): Учеб. пособие/Бородулина М.К., Карлин А.Л., Лурье А.С. и др.- 2-е изд., испр. – М.: Высш. школа, 1982. – 255 с.
6. Розен Е.В. Газеты и журналы на немецком языке в школе: Пособие для учителя. – М.: Просвещение, 1985. – 128 с.
7. Скляренко Н.К. Сучасні вимоги до вправ на формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь/Іноземні мови. – 1999. – №3. – С. 3-7.
8. Тарнопольський О.Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти. Навчальний посібник. – К.: Фірма «ІНККОС», 2006. – 248 с.
9. Curriculum für den sprachpraktischen Deutschunterricht an pädagogischen Fakultäten der Universitäten und pädagogischen Hochschulen. – К.: Ленвіт, 2004. – 256 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Тетяна Токарєва – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач секції німецької філології кафедри германської філології Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: актуальні проблеми методики викладання німецької мови в середній та вищій школі.